

Sipos Erzsébet

A levelek által Székelyudvarhelyre üzen a nagyvilág

A SZÉKELY ÚTKERESŐ LEVELESLÁDÁJA. 1990–2000

Közzéteszi, az előszót és a jegyzeteket írta,
a levelek mutatóit összeállította Beke Sándor.
Erdélyi Gondolat Könyvkiadó, Székelyudvarhely, 2010

Szerkesztőségekben régi gyakorlat, hogy kéziratokat nem őriznek meg és nem adnak vissza. Lapok, folyóiratok hasábjainak valamelyikén szokták ezt közölni az olvasókkal, tudósítókkal, levelezőkkel is, hogy elkerüljenek minden utólagos nézeteltérést, elejét vegyék a csalódásnak, hisz mi is lenne, ha a szerkesztőségekhez címzett valamennyi kéziratnak, levélnek, üdvözlőlapnak helyet kellene találniuk?! Papírdömping. Számolni kell azzal ugyanis, hogy a szerkesztőség nem múzeum, nem levéltár, ennél fogva nem rendelkezik megfelelő hellyel, sem elegendő munkatárssal ahhoz, hogy nyilvántartsák a beérkezett küldeményeket.

Ámde e téren is vannak kivételek... Irodalmunk számon tartja *A Helikon és az Erdélyi Szépművés Céh levelesládája (1924–1944)* című kétkötetes kiadványt Dávid Gyula szerkesztésében (Kriterion Könyvkiadó, 1979), amelyet Marosi Ildikó tett közzé, továbbá az *Erdélyi Fiatalok. Dokumentumok, viták (1930–1940)* című könyvet (Kriterion Könyvkiadó, 1986. Közzétette dr. László Ferenc és Cseke Péter).

A neves úttörőkhöz íme, most felzárkózott egy harmadik kiadvány is...

Székelyudvarhelyen a *Székely Útkereső* folyóirat főszerkesztője és egyben az Erdélyi Gondolat könyvkiadó igazgatója, Beke Sándor évekre visszamenőleg őrzi, iktatja, gondozza, fénymásolja a címére postázott leveleket.

„Leveleskönyvünkben az 1990. április 5. és 2000. március 15-e között a szerkesztőség címére beérkezett leveleket tesszük közzé. Kötetünk 383 levelet tartalmaz” — írja Beke Sándor.

Mi célból?

A kérdésre nem lehet egyetlen mondattal válaszolni, csak miután a kíváncsi olvasó meg a sajtó- és irodalomtörténetben jártas szakember belelapoz a *Székely Útkereső Levelesládája 1990–2000* címet viselő kötetbe (Erdélyi Gondolat Könyvkiadó, Székelyudvarhely, 2010). S ha belelapoz, biztosan el is mélyed az olvasás-

ban, mert nem szokványos sorok tartják fogva a tekintetet. Olyan nevek szerepelnek aláíróként a levelek végén, amelyek tiszteletet ébresztenek, általuk pedig visszaköszönnek hazai irodalmunk kiválóságai, tudósok, szaktekintélynek számító nyelvapolók, folklórkutatók, elismert, vagy egyelőre még kevésbé ismert tollforgatók, nem utolsó sorban pedig határon túliak, közeliak és távoliak, olyanok is, akiket óceán választ el tőlünk.

Olyan leveleket gyűjtött össze és szerkesztett kötetbe Beke Sándor, amelyek kimondottan kulturális „térfélen” íródtak: a médiában, könyv- és lapkiadókban dolgozó, a tanügyben, könyvtárakban, múzeumokban, művelődési otthonokban stb. tevékenykedő alapemberek keresték fel soraikkal az útkereső főszerkesztőt, de rajtuk kívül olyan hazai és külföldi művelődési intézmények, sőt magánemberek is, akiket a kapcsolatteremtés, az anyanyelv megőrzésének és ápolásának vágya, Erdélyhez való kötődése, szeretete fűt.

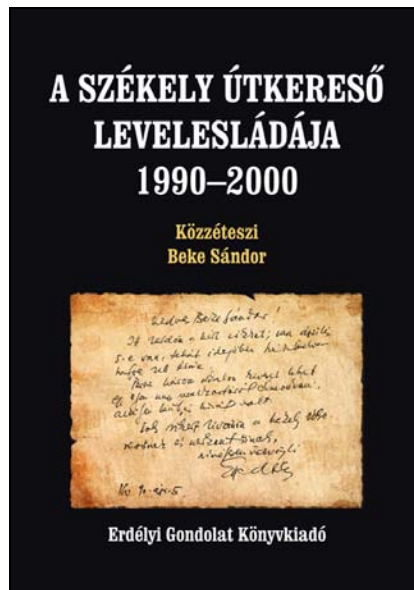
A beérkezett borítékok jelentős része válaszlevelet tartalmaz a *Székely Útkereső* szerkesztőségéhez, illetve személyesen Beke Sándor főszerkesztőhöz, aki az elmúlt években bemutatkozásként postázta az Erdélyi Gondolat kiadványait sokakhoz, úgy is mondhatnánk, hogy a világban szétszóródott magyarokhoz. Közülük többen váltak a *Székely Útkereső* barátaivá, megbecsült külső munkatársaivá, készséges terjesztőivé. Írásokat kínálnak közlésre, felhívják a figyelmet olyan szerzőkre, akik évtizedekig csak saját íróasztaluk fiókjának írhattak... Cseke Péter például ígéri, hogy készen áll az Erdélyi Gondolat támogatására, de elsősorban nem a saját kéziratát ajánlja, hanem Palocsay Zsigmond Delta-könyvét, ami két évtizeden át indexen volt. „Abszolút sikerre számíthatsz” — írja Beke Sándornak.

Cseke Gábor pedig szívből ajánlja megjelenésre Tódor Domokos fiatalon elhunyt költő verseskötetét, akit tehetséges tollforgatónak tart. „Lapotokból látszik: komolyan veszitek az írás felelősségét” — közli tömören Beke Sándor főszerkesztővel.

Balogh Edgár (1990. XII. 18.) *Erdélyi levél Párizsba* című írását küldi (megjelent a *Székely Útkereső* 3. számában). „A terjesztés alapja, hogy tudjanak minél szélesebb körben róla (a lapról van szó — szerk. megj.), de ehhez minden számból egy hír közlése kell, tartalmi kivonattal” — tanácsolja. „A folyóirat nyugodt, tárgyilagos hangja, sokoldalúsága megérdemli, hogy főleg hagyományápoló, helytörténeti és szépirodalmi tartalmával állandó jellegűvé váljék a Székelyföld fiai vagy elszármazottai számára, sőt barátai számára is hű valóságképet és fel-emelő emlékeztetést sugározzon” — írja (1991. IX. 15.). „Szép a Cimborá-válogatás, jó a Komoróczy-féle magyar szóértelmezés, a kiadó kitett magáért” (1993. április 17.). E sorok is tanúsítják, hogy Balogh Edgár, a nagyrabecsült közíró nem csupán belelapoz, átfutja a fiatal *Székely Útkereső* számait, de időt áldoz arra is, hogy szerkesztői véleményét, tapasztalatát is megossza vele.

S ha segítőkészségről, jószándékú tanácsadásról, írói támogatásról beszélünk, Fodor Sándor leveleire is gondolunk. Ő ugyanis egyenes beszédű ember, a szép szó mestere. Gratulál a színvonalas, jól szerkesztett laphoz, de a buktatókra is figyelmeztet. Jelzi, hogy közéleti témájú írást kíván küldeni. „Címe: Ha kiindulsz

Erdély felől — és arról szól, hogy itt lehet maradni, innen el is lehet menni, de aki egyszer elment, az ne Erdélyből akarjon megélni és — lehetőleg — meggazdagodni” (1991. V. 11.). Egy későbbi (1991. VII. 25.) levelében tudatja, hogy ha a folyóirat kiadójától, az Erdélyi Gondolattól olyan kéziratot kap lektorálásra, amelyet nem javasol kiadásra, azon szerkesztői munkát nem végez, és pénzt nem fogad el a referátumért. „Túlságosan fiatal még ez a vállalkozás ahhoz, semhogy minden kiadhatatlan kézíratra ráfizessen” — jelenti ki. Az éber szemmel figyelő Fodor Sándor 1993. V. 20-án keltezett levelében bővebb tájékoztatást vár a *Székely Útkeresőről*, ugyanis írni szeretne róla rovatában, A HÉT-ben. „Manapság ugyanis, amikor minden újonnan alakult maszek-kiadó pornót meg mindenféle ezotérikus marhaságot kínál — a Maguké a fiatal költő-író tehetségeket kívánja támogatni azzal, hogy lehetővé teszi nekik az első vagy elsők közötti könyvük

megjelenését. Kitűnő dolog. Az így támogatott Szerzők közül, persze — nem mindenki jut fel a Parnasszusra. Istenem — de vajon kinek van rá közülünk biztos páholyjegye? Annyi bizonyos, hogyha többen próbálkoznak, előbb-utóbb lesz közöttük akiért még hálás lesz a Kiadónak a magyar irodalomtörténet.”

Határon túli tollforgatók levelei is olvashatók szép számmal a Levelesládában, és az érdeklődésen túlmenően közreműködésüket is felajánlják. A levelek közül érdemes kiragadni néhányat, mert az információszerzés mellett hírt hoznak az idegen földben gyökeret eresztő magyar élet megmaradást szolgáló törekvéseiről, emléket állítanak az arra érdemeseknek. Judith G. Hermann Kanadában élő szerkesztő-rádióriporter kelet- és délkelet-ázsiai körúton járva meglátogatta a tibetológia magyar alapítójának, Kőrösi Csoma Sándornak darjeelingi sírját és megtette tervezett további útjának azt a részét, ami a tibeti fővárosba vezetett volna, ha idő előtt nem ragadja el őt a halál. A *Székely Útkereső* szerkesztőségéhez

címzett levelében a kanadai riporter felajánlja a nagy kutatóról szóló írását: „Kőrösi Csoma Sándor halálának 150. évfordulója a legjobb alkalom a kézirat megjelentetésére, (...) ehhez járul a kitűnő minőségű színes felvételekből és térképekből álló illusztrációk egész sora” (1990. 12. 12.).

Gyárfás Endre budapesti író, költő (1990. január 2.) levelében regényrészletet küld *Hosszú útnak pora* címmel, melynek cselekménye jórészt Erdélyben zajlik, hőse valóban élt a 17-18. század fordulóján, kalandos sorsú, török földre hurcolt magyar diák volt, igazi „székely útkereső” — csak hogy ő hazafelé kereste az utat. Úgy érzem, megírása és megjelenése óta aktuálisabb lett — írja, majd ez év szeptember 16-án kelt levelében örömmel számolt be, hogy a *Székely Útkereső* II. évfolyamának 3-ik számában olvasta a megjelent regényrészletet. „Ha írásomért járna valamicske honorárium, kérek ne küldjétek el, hanem fordítsátok arra, amire jónak látjátok: a lap költségeire, vagy egy szegény sorsú magyar diák néhány ebédjére” — írja. A budapesti író nemes gesztusa nem igényel kommentárt.

Nem túlzás azt állítani, hogy a levelek által Székelyudvarhelyre üzen a nagyvilág. A *Székely Útkereső* szerkesztőségének, illetve személyesen Beke Sándornak. Hírül adják, hogy a *Székely Útkereső* kollektívái eljutottak az anyaországi könyvtárakba (Budapest, Szeged, Pécs, Debrecen, Kecskemét, Eger, Szentendre, Szombathely, Szolnok, Kaposvár, Nyíregyháza, Székesfehérvár, Békéscsaba, Szekszárd, Salgótarján, Tatabánya stb.), Európa városaiba (ÉLETÜNK szerkesztősége — München, ŐRSÉG című lap szerkesztősége — Alsóőr, Ausztria, KÁRPÁTI IGAZ SZÓ — Beregszász, TOIJALA — Finnország, ZÜRICH MAGYAR TÖRTÉNELMI EGYESÜLET — Svájc), a tengeren túlra (Balogh Zoltán Mihály — San Antonio, Amerikai Egyesült Államok, Bagossy László — Calgary, Kanada, Simon Zoltán — North Vancouver, Kanada, a Magyar Emberi Jogok Fóruma — Torontó, Szabad Magyar Újságírók Szövetsége — Baltimore), de nem utolsó sorban számos hazai városba, sőt vidékre is, ahol a felfedezés örömeivel fogadták az Erdélyi Gondolat kiadványait és ugyanakkor némi aggodalommal is a jövőjét illetően.

Szemelgetek a levelek közül...

„Szemnek kedves, tartalmilag hasznos kiadványok (...), eljuttatom néhány érdeklődő külföldi barátomnak, hadd figyeljenek jobban fel szerintem nem pusztán nemes, de alighanem hősiességű vállalkozásokra. (...) A hazai könyvterjesztés állapotát aggasztónak tartom” (Veress Dániel, Sepsiszentgyörgy, 1994. VIII. 25.).

„Tisztelt Beke úr! Levelét úgy vártam, mint a Megváltót. (...) Azzal kezdeném, hogy a városi [R]MDSZ-vezetőséggel tárgyalva tudatom, hogy színvonalas lapjukból havonta 300-at magam, tanítványaim, volt tanítványaim nevében terjesztésre nagyon szívesen vállalunk” (Papp Attila, Margitta, 1990. augusztus 1.).

„Tisztelt Székely Útkereső szerkesztősége! Talán soha nem vettem kezembe annyira megilletődve lapot, mint az Önök lapját. (...) Ez a lap valami mást, valami újat, rendkívülit jelentett számomra, a címére utalva. (...) Ebben a lapban szeretett és tisztelt írók, költők sorai jelennek meg. Könnyes szemmel olvastam,

mert végre megértük, hogy megszólalhatnak vagy megszólaltathassák őket. (...) Köszönöm Beke Sándor Sütő Andrásnak írt sorait, a mi drága Sütő Andrásunknak. Higgyék el, e lap olvasása után büszke vagyok a székelységemre, (...) tiszta szívből gratulálok. Kívánok erőt, egészséget, kitartást feltett célukért, sok olvasót” (Ilyés Erzsébet, Székelyudvarhely).

A kötet közzéteszi a levélírók és a címzettek névsorát, a helységnevet, ahonnan a leveleket küldték, a kötetben szereplő rövidítések jegyzékét, a jegyzetek után pedig a levelek mutatóját. A kötet tartalomjegyzéke időrendi sorrendben közli a leveleket, így időrendi mutatóként is szolgál.

„Fogadják leveleskönyvünket őrző szeretettel!” — szól Beke Sándor a kötet bevezetőjének utolsó sorában az olvasóhoz.

Az igényes, lelkiismeretes munka rászolgál erre.

A szétosztott, megosztott kincsek

Beke Sándor:

A SZÉKELY ÚTKERESŐ LEVELEZÉS ÉS DOKUMENTUMOK TÜKRÉBEN

Székely Útkereső Kiadványok — Erdélyi Gondolat Könyvkiadó,
Székelyudvarhely, 2011

Állomások, vallomások

Aki útnak ered, annak úticélja is van. Látni, tapasztalni, megélni azt, amit felkínál vagy éppen titkolni igyekszik a világ. Továbbá célja lehet az is, hogy ismereteit, összegyűjtögetett kincseit megossza, láttassa és megőrzésre átadja az arra érdemeseknek.

Jól meghatározott úticéllal indult el annak idején Beke Sándor is, és nem kétséges, hogy életkoránál fogva a fiatalos lelkesedés, az írói, költői lobogás is ösztökölte. Nem öncélú volt az ő elindulása, hisz ha csak önmagára és a családjára gondol, könnyebben elérhető lehetőségek közül választ. De nem ezt tette. Nyilván meggyőződése, no meg a szíve sugallta, hogy nem csak kenyérrel él az ember. Jegyet váltott hát a székelyudvarhelyi állomáson arra a vonatra, amely a Székelyföldön, Erdélyben fut a síneken, hogy eljusson a magyarlakta vidékekre, az egyenes emberek világába, és szóra bírja őket. Hogy megszólítsa az ott élő tollforgatókat: álljanak melléje, keressék együtt az utat az olvasóhoz. És ahol elfogytak a sínek alól a talpfák, úgymond gyalogos utasként tollhegyre tűzött üzenettel kereste meg a kisebb települések hagyományőrzeit, betűvetést vállaló szellemi munkásait, együtt-munkálkodásra kérve őket. S hogy ez a gyűjtögető munka mennyire volt gyümölcsöző, arról írott sorok beszélnek, mert köztudott, hogy a szó elszáll, az írás megmarad. Gépelt sorok, leve-
